

Päivi Rahikainen

ROVANIEMEN VANHA KANSALLISPUKU

Suomen vanhimmista kansallispukumalleista levisi 1900-luvun alusta alkaen tietoa etenkin painettujen kuvastojen kautta. Lapin alueen ensimmäisen puvun, Alatornion kansallispuvun, kuva julkaistiin 1915.

Rovaniemelläkin oli jo tuolloin omia suunnitelmia. Käsityönopettaja Lydia Aurén piti 1800-luvun lopulta lähtien käsityökoulua. Yhteen aikaan se sijaitsi Yliruokasen talon pihapiirissä. Yliruokasen Impi-tammalla oli loimi, joka kiinnitti opettajan huomion. Paljastui, että se oli loppuun käytetty hame, josta oli vuoraamalla tehty loimi. Kankaasta selvitettiin alkuperäiset värit ja Helsingistä tilattiin langat, joista kudottiin kangas. Aino Yliruokanen on muistellut, että hänen äitinsä ja Lydia suunnittelivat pukuun hameen lisäksi paidan sekä huiivin ja tykkimyssyn, jonka päällys oli paljetein koristeltua punaista silkkiä ja tykki pitsiä. Ainon mukaan liiviä ja esiliinaa ei ollut.

Vuonna 1915 järjestettiin Rovaniemen uudella yhteiskoululla iso kotiteollisuusnäyttely. Rovaniemeläinen käsitöitä harrastanut valokuvaaja Hildur Larsson otti näyttelystä kuvia. Todennäköisesti hän kuvasi samoihin aikoihin studiossaan kaksi nuorta neitosta kansallispuvuissa. Kuva julkaistiin Käsityölehti-lehdessä 1916 tekstinään ”Rovaniemeläinen kansallispuku”.

Hildur Larsson: Kaksi naista Rovaniemen kansallispuvuissa 1905–1916. (Kuva: finna.fi/cumulus_rovaniemi_fi_LMM kuva-arkisto 1203_32750.)

Puku vanhoissa valokuvissa

Lehden kuvassa neitokset seisovat, mutta Finna-tietokannasta löytyvässä Hildur Larsonin kuvassa toinen heistä istuu. He ovat pukeutuneet muutoin Ainon Yliruokasen kertoman mukaisesti, mutta raitahameen päällä näyttää olevan tumma yksivärinen esiliina. Tykkimyssyt on kiinnitetty nauhalla rusetiksi leuan alle ja myös huivi on siitä kiinni.

Vuonna 1924 Rovaniemellä aloitti toimintansa kannatusyhdistyksen perustama kotiteollisuuskoulu, jota yleisesti kutsuttiin käsityökouluksi. Sen johtajattareksi valittiin Hilda Lukkarinen. Syksyn kurssi pidettiin kirkonkylässä ahtaissa vuokratiloissa. Oppilaiden kangaspuissa oli valmistunut mm. pyyheliina-, verho- ja pöytälinakankaita. Onneksi oppilaat kävivät opettajansa kanssa kuvaamossa. Käyntiä varten melkein kaikki olivat pukeutuneet kansallispukuun.

Yläkuoassa käsityökoulun tytöt opettajansa Hilda Lukkarisen kanssa syksyllä 1924. (Kuva: Rovaniemen Kalevalaiset ry:n arkisto.)

Vasemmalla kuusi neitosta Rovaniemen vanhassa kansallispuvussa. (Kuva: Eeva Yliruokasen kotialbumi.)

Varsinaisen ryhmäkuvan lisäksi kuusi neitosta halusi erikseen kuvattavaksi. Heillä on kaikilla yllään Rovaniemen puku. Olivatko he kenties opiskelleet ennen tätä "Hildan koulua" "Lydian koulussa" ja valmistaneet pukunsa siellä? Joka tapauksessa raidallinen hame ulottuu kuvan perusteella suunnilleen pohkeeseen, jalassa neitosilla on muotikengät ja tummat sukat. Esiliina ei enää peitä hametta, koska todennäköisesti sitä on pidetty turhan arkisena. Tykkimyssyä ei ole, sillä se oli vaimon päähine. Vuonna 1927 otetussa kuvassa 17-vuotiaalla Aino Yliruokasella se kylläkin on päässä. Tykkimyssyä ei valitettavasti säilynyt sodan tuhoilta kuten Ainon hame ja huivi.

Vasemmalla Aino Yliruokanen ns. yhdistelmäpuvussa, johon kuuluvat Rovaniemen vanhan puvun hame ja vuonna 1953 julkistetun uuden puvun paita, koru, liivi, tasku, avainkoukku ja tykkimyssy. (Kuva: Kuvaraito Oy / R. Hiuspää.) Oikealla nuori Aino Yliruokanen Rovaniemen vanhassa puvussa. Keskellä vanhan puvun huivin kuviointia. (Kuvat Rovaniemen Kalevalaiset ry:n arkisto.)

Hame, huivi ja paita

Puvun hamekangas on kudottu tummaan puuvillaloimeen villalangoon ripsisidoksella, jolloin saadaan raidat hyvin esiin. Tummansiniset pohjaraidat ovat viiden sentin levyisiä. Punaisissa raitaryhmissä on sinivalkoisin rajauksin kolmea eri sävyä vajaan sentin levyisinä raitoina. Leveämissä raitaryhmissä on punaisten lisäksi keltaista ja vihreää. Kangasta on tarvittu laskoksille ommeltuun hameeseen yli kaksi metriä.

Huivi on kooltaan 73 x 76 cm. Se on kudottu ohuista puuvillalangoista, joiden värit ovat vaalea, oranssi ja tummanpunainen; sinistä on käytetty siten, että loimessa on tummansinistä ja kuteena vaaleansinistä – tai toisin päin.

Kansallispuvun paita on ollut valkea, hihat pitkät tai kyynärpäähän alle ulottuvat. Niissä on voinut olla pykälaita kuten myös kaula-aukossa.

Kotiteollisuuskaupan myyntituote

Vanhoista Rovaniemi-lehdistä löydetään lisää tietoa kansallispuvusta. Lydia Aurén avasi koulunsa yhteyteen vuoden 1924 lopussa kotiteollisuustuotteiden kaupan. ”Erikoisuutena ovat liikkeessä Rovaniemen kansallispuvut, jotka nyttemmin on täydellistetty hartiahuiviin kiinnitetyllä lapinaiheisella kauniilla hopeasoljella, jolla on pysyvä historiallinen arvonsa”, uutisoi Rovaniemi-lehti.

Helmikuussa 1927 lehdessä mainostettiin liikkeen valikoimaa: Suomen kansallispukuja. Rovaniemen kansallispukuja, oikea alkuperäinen, väärentämätön, värikylläinen, hartiahuiviin kuuluva hopeasolki, jonka ainoastaan liikkeestä saa väärentämättömänä. – Kahden vuoden päästä mainos ei enää ollut näin monisanainen vaan tiedotettiin lyhyesti, että Rovaniemen kansallispuvun saa ainoastaan tästä liikkeestä.

Rovaniemen vanhan puvun kuvaa tai valmistusohjeita ei todennäköisesti ole koskaan julkaistu missään mallikirjassa. Sen kilpailijaksi ilmestyi vuodesta 1922 lähtien erityisesti Peräpohjolan puku.

Lydia Aurén lopetti liikkeensä ja koulunsa luultavasti 1931, ja hän siirtyi työhön sisarensa kahvilaan. Hän kuoli Oulussa 61-vuotiaana 1938.

Lydia Aurénin suunnittelemaa Rovaniemen pukuja säilyi sodan tuhoilta muitakin kuin Aino Yliruokasen hame ja huivi. Puvun hametta on pidetty uuden, syksyllä 1953 julkistetun kansallispuvun osien kanssa tiettävästi ainakin 1960-luvulle asti. Olisi hienoa, jos vieläkin jostain löytyisi näitä vanhoja hameita tai ainakin lisää valokuvia niistä.

ROVANIEMEN KOTITEOLLISUUSKAUPPA

LYDIA AURÉNIN KÄSITYÖKOULU

Ville Keskitalon talossa - Puh. 179

Suomen kansallispukuja, Rovaniemen kansallispukuja, oikea alkuperäinen, väärentämätön, värikylläinen hartioiliinaan kuuluva hopeasolki, jonka ainoastaan liikkeestäni saa väärentämättömänä ja muita naisten pukuja. Seinäpenkkiraanuja, ryijyjä, akkunaverhoja, pöytäliinoja y.m. Tilauksia kaikista kutomatöistä ja värjäyksiä otetaan vastaan.

Rovaniemi-lehti mainostaa 26.2.1927.